

Hoppet

Hoppet är en film som genom två flyktingpojkers ögon visar att det går att hålla sin dröm levande. En film om kärleken till familjen och att möta en ny kultur. Fokus riktas mot barns utsatthet och det ansvar som välmående samhällen som Sverige måste ta för barn på flykt, i kraft av internationella överenskommelser men också av moraliska och solidariska skäl.

Rekommenderad från åk 5

EN FILMHANDLEDNING AV
LOUISE LAGERSTRÖM

Handling

Azad avgudar Kajsa Bergkvist och anordnar tillsammans med äldre brodern Tigris höjdhoppstävlingar på kullarna utanför deras stad någonstans i ett krigshärjat Kurdistan i norra Irak. En dag undkommer de med nöd och näppe en flygattack men den chockade Tigris förlorar talförmågan.

Några år senare, Azad är nu tolv år, vill fadern, en regimkritisk författare, på grund av situationen i hemlan-

det skicka iväg sönerna till Tyskland. Eftersom bröderna skall resa ensamma skickar han dem först tillsammans med sin vän Raman som med sin familj tänker söka asyl i Sverige. Meningen är att pojkarna sedan skall fortsätta till Frankfurt och barnens farbror Kawa. Föräldrarna skall komma efter när det är möjligt. Utan pojkarnas vetskap, smugglar fadern med manuset till sin senaste bok i deras bagage.

Väl på Arlanda inser Azad att de blivit lurade och att de inte har några biljetter för att ta sig vidare. Raman är måttligt intresserad att hjälpa pojkarna men Azad kallar honom pappa framför tulltjänstemännen och tvingar honom att erkänna dem som familjemedlemmar. Raman minns plötsligt att han hört att man får pengar för varje barn i Sverige och att det kanske av det skälet är bra med ett par extra. Sent en vinterkväll kring jul anländer de till en flyktingförläggning utanför Stockholm.

Det blir genast spänningar mellan Azad och Ramans hustru Naza. Tigris fortsätter att tiga och Azad, som längtar efter sina föräldrar, får ta ett stort ansvar samtidigt som han försöker anpassa sig till den främmande miljön.

Azad börjar skolan och lär sig snabbt svenska. Han fin-

ner snart en förtrogen i en excentrisk figur med korvstånd i en liten blå husvagn. När det visar sig att Azad är en hejare på höjdhopp blir han också bästis med Markus, en av klassens tuffaste killar vars pappa dessutom är tränare för höjdhoppslaget. Han erbjuder honom direkt en plats inför den kommande tävlingen i Berlin.

Livet på förläggningen präglas av smärtsamma avvísningar och funderingar hos de kvarvarande om hur man skall lyckas få permanent uppehållstillstånd. Soma, Nazas dotter, hör när modern och några kvinnor talar om att självmordsförsök inom familjen skulle kunna vara en metod för att öka chanserna att få stanna i Sverige. Hon befarar att de tänker involvera Tigris i sina planer.

Spänningarna mellan Ramans familj och bröderna intensifieras och det utbryter handgemäng när Tigris beskylls för att ha slagit familjens äldste son Hussein. Azad och Tigris har också funnit faderns gömda manuskript och när Soma berättar om de hotfulla planerna flyr pojkarna från förläggningen. De gömmer sig i Anton och Markus hemliga underjordiska klubblokal.

Föräldrarna, som nu lyckats fly till Tyskland, försöker ta kontakt med pojkarna per telefon. Raman vågar inte tala om att de rymt utan håller god min. Förberedelserna inför Berlinresan fortsätter men relationen mellan bröderna blir så ansträngd att Tigris sticker från deras gömställe.

Markus försöker stötta Azad som inte vill åka av oro för sin bror. Han vill till varje pris få med honom till Berlin. Eftersom Azad inte har något giltigt pass erbjuder sig Anton att låna ut sitt. Azad blonderas, förses med blå linsor och tränaren går motvilligt med på arrangemanget. Just innan de skall resa dyker Tigris upp - det visar sig att han gömt sig hos Azads vän korvgubben - och under kom-

plicerade turer lyckas laget smuggla med även honom till Berlin.

När Azad till sist får chansen att visa vad han går för på den stora sportarenan får han plötsligt syn på sin idol Kajsa. När han inser att hon faktiskt är på riktigt går han in för att hoppa bra. I det ögonblicket dyker föräldrarna upp.

Azad vänder dock ryggen åt dem och ber att få upp ribban högre än han någonsin har hoppat. Publiken jublar när han klarar 1.90. Så också Tigris, som nu yttrar sina första ord på flera år. I en känslofylld scen återförenas familjen.

En splittrad familj

Hoppet handlar om en splittrad familj och medlemmarnas längtan tillbaks till varandra. Att lämna sitt hemland är ett svårt val för Azads föräldrar och att dessutom låta sina barn resa före, ensamma, ännu tyngre. Som pappan ser det är det bästa lösningen men också ett sätt att smuggla ut hans manus. För mamman är det hjärtskärande att lämna sina barn i händerna på andra, om än bekanta. En känsla som visar sig riktig eftersom de är högst opålitliga och bara ser till sitt eget bästa.

Azad ser föräldrarnas beslut från början som ett svek. Bitterheten blir ännu värre när han inser att pappan mer eller mindre använt dem som kurirer och han ser framför sig hur glada de antagligen är att nu ha blivit av med barnen. Hans känsla av övergivenhet förstärks av Ramans familjs attityder och att också de nämner att föräldrarna säkert inte vill ha sönerna tillbaks.

Azad pendlar mellan sin starka längtan efter sina föräldrar - Hur luktade mamma? Hur lät pappas skratt? - och sin besvikelse över att de övergivit honom. "Jag kommer aldrig att förlåta. Vill aldrig se dem igen." När de till sist dyker upp är det inte en självklarhet för honom att slänga sig i deras armar. I stället klandrar han dem och säger att nu gör han som han själv tycker är bäst.

- Fundera över Azads motstridiga känslor. Vad känner han när han inser att han och Tigris skall resa ensamma? Vilka idéer har han om anledningen till familjens splittring? Hur bearbetar han sorgen över att ha blivit lämnad? Är det också en slags frigörelseprocess vi ser?

- När en familj splittras, det kan vara en situation som den i filmen eller kanske en skilsmässa, är det inte ovanligt att barn tar på sig skulden för den uppkomna situationen. Fundera över varför det kan bli så? Kunde föräldrarna ha förberett barnen bättre och förklarat tydligare?

"En man är bara en halv man utan sin bror", brukar Alan, Azads far säga. Banden mellan de två bröderna är starkt och de uppmuntrar ofta varandra med att de är "oslagbara!". Tigris traumatiska upplevelse av bombanfallet som gjorde honom stum, blir för de bägge en extra tung börda när de lever som flyktingar. Azad som är yngre får plötsligt vara den som tar ansvar och initiativ. När pressen blir större blir också deras relation skörare och till slut får Azad nog. Han kallar Tigris för "psykbror" och säger att han är trött på honom.

- Ända sedan barnsben har Azad och Tigris varit ett oslagbart brödrateam. De delar leken, drömmarna men

också allvaret i sina liv. De genomlider konflikter i det gamla hemlandet och utmaningarna i det nya. Azad tar, även sedan Tigris gått in i sin tystnad, ett enormt ansvar för sin bror. Lovar att alltid ta hand om honom.

- Att ha ett syskon är både roligt och svårt. Ingen kan man älska eller hata som ett syskon. Ibland samtidigt. Hur ser deras förhållande ut? Även om Tigris är stum, på vilket sätt finns han där för Azad? Det stora ansvar Azad får kan verka övermäktigt för en tolvåring. Hur hanterar han sin roll?

Stöd i Sverige

I Sverige kommer bröderna i kontakt med institutioner som Migrationsverket och Socialtjänsten. De är genom dessa processen för uppehållstillståndet sköts och det tillfälliga boendet arrangeras.

Men jämte dessa finns organisationer som arbetar för att stödja och skydda flyktingars rättigheter. Röda Korset och Rädda Barnen är två av dessa frivilligorganisationer som värnar om familjer och barns rättssäkerhet under en lång och ofta psykiskt påfrestande asylprocess. Bägge organisationerna arbetar med stöd till, och återförening av, familjer.

RK arbetar med att hjälpa splittrade familjer att få kontakt om de till exempel inte har korrekta telefonnummer, något som bröderna drabbas av i filmen. Enligt internationell lagstiftning har familjemedlemmar som skiljts åt rätt att få veta vd som hänt deras anhöriga. RK efterforskar saknade anhöriga och förmedlar personliga meddelanden, så kallade rödakorsmeddelanden.

Att få leva med sin familj är en mänsklig rättighet. Röda korset arbetar för att splittrade familjer skall återförenas inom kortast möjliga tid.

Enligt svensk lag är rätten begränsad till kärnfamiljen. Make eller maka och barn under 18 år.

Varje år hjälper RK 400 familjer som blivit åtskilda på

grund av konflikter eller naturkatastrofer att återförenas. Rådgivning och medmänskligt stöd i de ofta långa och komplicerade familjeåterföreningsprocesserna sker både på regional och lokal nivå i hela landet av anställda och frivilliga.

Även Rädda Barnen, som likt RK utgår från barnkonventionen, arbetar för att barn på flykt från krig eller interna politiska konflikter ska få sina rättigheter tillgodosedda. Man bevakar bland annat att lagar och rättspraxis står i relation till konventionen.

Där finns bland annat Rädda Barnens centrum för barn och ungdomar i kris som erbjuder experthjälp till barn som bär med sig traumatiska händelser från krigs- och flyktupplevelser.

RB jobbar också mycket att försöka "normalisera" barnets tillvaro så mycket som möjligt. Regelbundenhet, trygghet och framtidstro är några av fundamenten för att bygga upp en dräglig tillvaro i det nya landet.

Det går inte alltid per automatik att hitta ett socialt liv i det nya landet. För att bryta isolering vid behandlingscenter och flyktförläggningar erbjuder Röda Korsets Ungdomsförbund ett kontaktmannaskap där unga frivilliga från RK regelbundet träffar de unga asylsökande. Både som en del av integrationen och ett socialt och moraliskt stöd. Verksamheten kallas Kosmos Kompis.

- Azad finner sin plats ganska väl även om han inledningsvis får uppleva hur det är att känna sig utanför, utseendemässigt, kulturellt och socialt. Men han lär sig snabbt svenska och får vänner. En särskild vän blir korgubben som själv lever lite i samhällets marginal med sin egensinniga livsstil. Diskutera hur Azad söker vänner i det nya landet. På vilket sätt står han utanför? Vad kommer den lite excentriske korgubben att betyda för Azad? Både vad gäller praktisk hjälp och stöd, men också när det gäller inställning och motivation.

Barn på flykt

Hoppet handlar om två pojkar på flykt från irakiska Kurdistan. Likt många barn flyr de en krigssituation, etnisk förföljelse eller ett klimat som begränsar deras föräldrars ytt randefrihet. Likt hundratals andra barn kommer de ensamma. Även om de i filmen låtsas tillhöra en familj.

När Azad och Tigris anländer till Sverige förs de tillsammans med Ramans familj till en flyktingförläggning. En socialsekreterare ser till att installera dem i en lägenhet och den långa väntan på beslut om uppehållstillstånd tar sin början.

- Förhållandena på anläggningen blir psykiskt ansträngande för alla. Hur länge skall man vänta? Kommer man att få stanna? Kommer de att återse sina föräldrar? Kan man påverka utgången av beslutet själv? Försök att själva sätta er in i ett flyktingbarns situation. Hur det är att inte veta något om sin framtid. Att försöka motivera sig att gå i skolan, att lära sig ett nytt (svårt) främmande språk som man kanske inte kommer att kunna få användning för. Att knyta vänskapsrelationer till människor man kanske kommer att tvingas skiljas ifrån.

Azad och Tigris avviker från förläggningen av rädsla att Soza skall skada Tigris genom att iscensätta ett självmordsförsök. Allt för att maximera chanserna att få stanna i Sverige. Det är vanligt att barn försvinner från Migrationsverkets förläggningar utan att polis eller socialtjänst vet vad som hänt dem.

Azad och Tigris situation påverkas av att de faktiskt ser ut att tillhöra en familj och de hamnar alla tillsammans på en flyktingförläggning.

Det kan tyckas som om de ändå fått en trygghet i detta men rent processuellt hade de faktiskt haft fördelar om de inte behandlats som barn i familj; de hade t ex haft rätt till en god man och ärendet hade prioriterats tidsmässigt hos Migrationsverket.

Asylbarnens situation hamnar ofta i fokus. För en tid sedan var de apatiska flyktingbarnen det stora ämnet. Under senare tid har debatten varit intensiv kring mottagandet av de barn som kommer ensamma.

Det är idag upp till varje kommun att avgöra huruvida

de vill och kan ta emot flyktingbarn och uppslutningen har varit dålig. Istället har barnen fastnat i de "ankomstkommuner" där de egentligen bara skall stanna ett par dagar för att sedan slussas vidare ut till ett permanent boende.

- Det är viktigt att fastslå att det är en mänsklig rättighet att söka asyl i andra länder om man riskerar förföljelse i sitt hemland. Rädda Barnen och Röda Korset som inriktar sig på barnens situation och deras rättigheter oroas för att dessa åsidosätts och att barnkonventionen inte följs. I den sags bland annat att "barnet ska ges samma skydd som varje annat barn, som varaktigt eller tillfälligt berövats sin familjemiljö". Läs barnkonventionen i sin helhet och diskutera hur vi ser på barns rättigheter i Sverige. Vad tar vi för givet? Uppfyller vi barnkonventionen i Sverige?

Rädda Barnen har formulerat en kravlista för hur Sverige skall kunna möta dessa behov.

En god man, som har kunskap om barn och barnets kultur skall utses inom 48 timmar.

Varje barns asylskäl skall beaktas.

Handläggningstiden i asylärendet bör, som en riktlinje, inte överskrida 3 månader. Här handlar det om att även bevaka barnens rättssäkerhet vilket kan ta sin tid.

De kommuner som skall ta emot barnen skall tilldelas nödvändiga resurser.

Socialtjänstens personal skall kompetensutvecklas.

En kartläggning av de barn som försvunnit från Migrationsverkets förläggningar skall genomföras.

- Diskutera vidare hur ni tror eller kanske vet att situationen är i Sverige för ensamkommande flyktingbarn eller andra asylsökande barn. Finns det några i er skola eller klass? Hur är deras berättelser om att komma till Sverige?

En film om drömmar

"Jag har lärt mig att ingenting är omöjligt bara man tror på det tillräckligt mycket. Och kämpar för det man tror på. Allt jag ville kunde jag uppnå. Åtminstone trodde jag det när jag var liten."

Azad är en hejare på höjdhopp. En gåva han bär med sig och som öppnar nya möjligheter för honom i det nya landet. Kajsa Bergqvist personifierar för honom den oövervinneliga. Självt när han en dröm om att bli höjdhoppare och i slutet sätter han personligt rekord på en stor arena i Berlin med bland andra Kajsa som ivrig påhejare.

Azads talang gör honom stark. Något ingen kan ta ifrån honom. Höjdhopp är också en tydlig metafor för att övervinna hinder, att utmana sig själv, höja ribban och till slut segra.

- Fundera över hur höjdhoppningen blir själva sinnebilden för hur Azad övervinner sina svårigheter? Det finns även annat han drömmer om. Att återse sina föräldrar och inte minst, att brodern skall börja tala. Hur ser Azads drömmar ut? Hur ser han på sin framtid?

- *Hoppet* har, det allvarliga temat till trots, inslag av saga och fantasi. Att träffa sitt livs idol, vinna en stor internationell tävling och sedan återförenas med sina föräldrar ter sig som ett drömligt scenario.

- Korvgubben som Azad träffar blir också något av en fantasi-person i en egen färggladare dimension, parallellt med den gråa vardagen. Han ser det magiska och får Azad att tro på och genomföra det närmast omöjliga. Diskutera vidare hur fantasi, sagor och suggestion kan hjälpa en genom stora svårigheter.

Tillvaron för Azad handlar också mycket om att finna sin roll i skolan. Svenska lär han sig fort och fast de först verkar vara rivaler blir Markus en sann och lojal vän. Att få gå i en vanlig skola betyder mycket för ett barn på flykt.

- Många flyktningbarn hinner etablera sig i det nya landet. Börja skolan, lära sig språket och få kamrater. Vad innebär ett senkommet utvisningsbeslut för de barnen? Vad innebär det för deras omgivning, för deras kamrater? Har ni någon i er klass som har utvisats eller som hotas av utvisning? Om det är så, kunde ni stödja dem under den svåra processen och på vilket sätt gick det till?

Fakta om flyktningbarn

- Strömmen av ensamkommande barn till Europa har ökat dramatiskt de senaste tio åren.

- 2006 kom 820 ensamma barn under 17 år till Sverige. 337 kom från Irak och 101 från Somalia.

- Varje år avviker många barn under asylprocessen och under 2006 avvek 91 ensamkommande barn.

- Enligt Migrationsverket finns 300 barn idag (februari 2007) i tillfälligt boende eftersom många kommuner är helt avvisande att ta emot ensamma flyktningbarn.

- Många av barnen bär på svåra upplevelser av separation, krig och förföljelse. Flera av barnen bär på komplicerade trauman som sexuella övergrepp, prostitution, självmordsförsök, drogmissbruk och kriminalitet.

- Enligt FN:s barnkonvention har ensamma flyktningbarn rätt till

samma skydd och omvårdnad som barn som bor stadigvarande i Sverige.

- I filmen refereras till att Azad och Tigris är flyktningbarn vilket är den beskrivning som används i filmen och i vardagligt språkbruk. Rent definitionsmässigt är man dock flyktning endast om man uppfyller lagens krav på flyktingskap. Det juridiskt korrekta ordet är asylsökande barn.

(Källa: Migrationsverket, Rädda Barnen)

Vill du engagera dig?

Röda Korset och Rädda Barnen är frivilligorganisationer som är helt beroende av enskilda människors engagemang. Känner du att du själv vill göra en insats kan du kontakta dem genom deras hemsidor.

Sök mer information

www.migrationsverket.se

www.farr.se (Flyktingrörelsen)

www.rb.se (Rädda barnen)

www.redcross.se

Produktionsuppgifter

Sverige 2007

Producent: Lotta Nilsson, Joachim Stridsberg

Manus: Moni Nilsson, Kurt Öberg

Regi: Peter Næss

Foto: Marius Johansen Hansen

Klippning: Inge-Lise Langfeldt

Musik: Nils Petter Motvær

I rollerna

Azad 12 år - Ali Ali

Tigris 14 år - Ronas Gemici

Fadern - Dien Rasut

Modern - Shagul Tofik

Bosse - Per Fritzell

Korvgubben - Peter Stormare

Markus - Richard Jarl

Raman - Mariwan Tofik

Tekniska uppgifter

Speltid: 89 min

Format: Vidfilm

Ljudsystem: Dolby Digital

Censur: från 7 år

Svensk premiär: 9 februari 2007

Distribution

Sonet Film, Box 27 150, 102 52 Stockholm Tel 08-665 14 00

www.sonetfilm.se

Redaktion: Andreas Hoffsten, Svenska Filminstitutet. Jan Sandberg, Rädda Barnen, juni 2007